

Dos plans B i un sol Berlín

Poc podia imaginar-se l'acadèmic i ex-ministre grec Yannis Varoufakis, quan va fer a Berlín, a inicis de febrer, la presentació del seu "Pla B" per a Europa, que escolliria un dia i un lloc tan adequats. La tria de Berlín, és clar, no era casual: ell mateix ha dit repetidament –per a qui vulga escoltar arguments i no sols propaganda– que és la nova capital d'Europa; com a mínim la que importa. El que no podia predir és el moment tan oportú: si bé fa mesos que s'augura la imminència d'una segona gran recessió mundial, era difícil imaginar que tots els núvols de tempesta es congregarien damunt l'antic Reichstag, destruït i restaurat com a símbol de la nova Alemanya.

El primer element desestabilitzador que amenaça Europa i Alemanya sona a xinès, literalment: fa un lustre que sonen a Europa els ecos d'una bombolla xinesa que està a punt d'esclatar, amb cíclics reportatges en els dominicals de diari sobre grans ciutats desertes i constructores en fallida. La Xina arrossega la ressaca d'una forta bombolla immobiliària –la mateixa mena de crisi que travessaren els Estats Units i Europa el 2008– més una forta crisi de sobrecapacitat industrial –el perfil de crisi que Occident va passar a la dècada de 1970. Un 2 en 1 demolidor que afecta actius industrials i financers repartits per tot el món. De moment, però, la caiguda de la Xina s'allarga plàcidament, el disciplinat Partit Comunista parla "d'atterratge suau" i ningú a Espanya pensa que tot això li puga afectar massa. Com a màxim, les borses, que per a molts sonen a quimera.

Un altre element clau en la recessió que s'augura, a part de la caiguda del mercat borsari xinès, és la davallada del preu del petroli i els combustibles fòssils. El debat públic a l'Estat espanyol –cas d'existir, posem-ho en quarantena–

FRANCESC
MIRALLES

@arrosabanda

no passa d'intentar relacionar el preu del cru amb el del combustible refinat per a automòbils, per acabar conclouent que la majoria del preu se'n va en impostos, la càrrega fiscal és insuportable i *piove, porco governo*. De les comercialitzadores com Repsol, Cepsa i companyia, multades per la Comissió Europea per pràctiques d'oligopoli i manipulació de preus, ni parlar-ne. El preu del petroli i el gas tenen, a escala internacional, una importància cabdal: una gran quantitat de productes derivats financers –els denominats *commodities* de matèries primeres– en depenen directament i en conseqüència estan devaluant-se ràpidament. I provocant una alta volatilitat en els mercats financers.

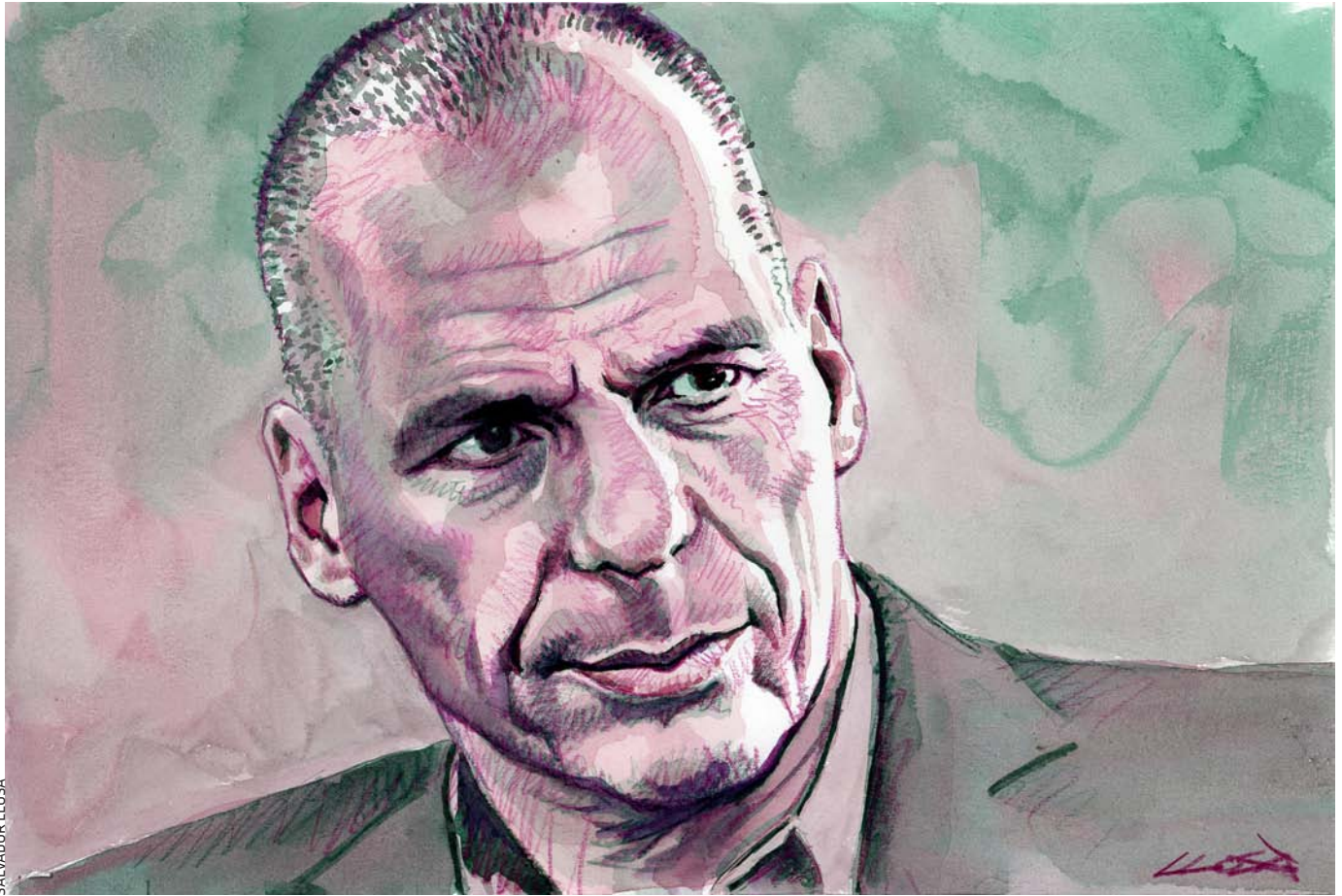
En aquest sentit, el Deutsche Bank, fundat el 1870, és l'entitat financera més gran d'Alemanya, amb una posició predominant –gairebé hegemònica– al mercat mundial de divises. Les seues torres bessones al districte financer de Frankfurt, la ciutat seu de la Borsa alemanya de referència, representen la vitalitat i continuïtat de les finances alemanyes des del segle XVI. Aquesta entitat és a la banca el que Volkswagen a la indústria de l'automòbil. Doncs bé: les dades indiquen que l'exposició de Deutsche Bank als productes financers derivats o de risc multiplica per deu el PIB alemany en conjunt, amb especial

èmfasi en hipoteques-brossa i fons relacionats amb el preu de matèries primeres. Deutsche Bank s'enfronta a demandes de milers de milions de dòlars als Estats Units per vendre "productes tòxics" als seus clients i ha perdut més d'un 40% del seu valor en borsa des de l'inici de 2016. La premsa econòmica assegura que pot ser el "Lehman Brothers europeu". Poca broma.

Això agafa Angela Merkel i la CDU/CSU –i l'SPD amb qui estan coalitzats– segurament en el seu pitjor moment polític, tenallats com estan per la crisi de l'acollida de refugiats i l'auge d'un moviment islamòfob d'extrema dreta –PEGIDA– que dona ales a un partit dretà i euroescèptic com AfD –Alternative für Deutschland, Alternativa per Alemanya– que ja ronda el 15% d'intenció de vot. En aquest context d'Alemanya en crisi en una Europa econòmicament estancada, AfD proposa directament la liquidació ordenada de l'eurozona i el retorn a les divises estatals; el mateix discurs que sostenen l'M5S de Beppe Grillo i el FN de Marine Le Pen. El moviment antieuro ha arribat al "nord".

En contrast, Varoufakis i el seu nou moviment plantegen que, si bé la zona euro amb l'actual disseny no ha sigut una bona idea –fora dels *eurobelievers* espanyols, això ja no ho nega quasi ningú a l'Europa alfabetitzada– fer marxa enrere no és tan fàcil i deixaria una reguera d'Estats molt més debilitats que en l'actualitat, amb divises febles i un deute extern impagable. En contrast, els integrants del nou Democracy in Europe Movement 2025 o DiEM25 se situen en les tesis de l'anomenada escola regulacionista, que va tenir cert èxit entre els seguidors francesos de Keynes als anys 60 i 70 i ha sobreviscut fins a l'actualitat amb certa vitalitat.

Dos dels seus màxims exponents, Michel Aglietta i Thomas Brand, publi-

SALVADOR LLOSA

carenen recentment un llibre, *Un New Deal pour l'Europe* (podeu trobar-lo en castellà editat per Traficantes de Sueños) on advertien que en tots els anys de convergència europea i zona euro les economies europees s'han fet complementàries entre si i s'han especialitzat mútuament fins al punt que constitueixen un únic sistema; que el temps tampoc és neutre per al sistema productiu i social i una ruptura abrupta tindria costos molt alts no només a escala monetària. Així doncs, la sortida més social de la crisi de l'euro és, al seu parer, generar un mecanisme de redistribució econòmic del nord al sud i a l'inrevés amb institucions polítiques democràtiques que els sustenten: fiscalitat, pressupost propi, etc. I com a proposta, un gran pla d'inversió pública europeu, a la manera del Pla Marshall o el New Deal de Roosevelt, per posar en marxa l'economia continental.

En la seua presentació pública, Varoufakis i els seus aliats han insistit en la necessitat de no replicar les estructures

estats i de partit i construir un *demos* europeu a partir de les ciutats i els agents socials. La qüestió dels migrants i refugiats, on els respectius marcs estatals de debat estan forçant un tancament que amenaça amb la ruptura l'espai Schengen, en seria un bon exemple quant a repte paneuropeu i transfronter. L'objectiu a una dècada vista, segons ells, és de generar un procés constituent a l'europea i una Constitució legitimada democràticament que substitueixca el Tractat de Lisboa –no referendat directament enlloc, després dels esglais de la *Constitució Europea* de 2004-2005. Sembla un objectiu ambiciós, i segurament desitjable sobre el paper.

El problema segurament és de radicalitat i de *tempos*. Mentre l'esquerra planteja un pla decennal sobre objectius vagues i mandat democràtic a escala europea, la nova dreta que sorgeix arreu compta amb un programa polític concret que sense tants matisos assenyala la zona euro i la Unió Europea com a font dels problemes; una anàlisi que l'es-

querra, imbuïda d'una retòrica europeïsta acrítica pròpia de la Guerra Freda no té valor per fer. Els diferents moviments euroescèptics són contraris al TTIP –des de UKIP al M5S, de l'FN a AfD– i partidaris d'un cert grau de proteccionisme i plantegen debats com la permanència a l'OTAN que l'esquerra institucional ha evitat durant dècades, amb el cas del general de Podemos com a paradigma.

La nova recessió que sobrevola el món i que pot tornar a tenir Europa com a epicentre serà la prova per veure si, com va anunciar Sarkozy el 2008, el capitalisme pot ser refundat, reformat, superat o simplement ignorat al vell continent. De moment, i davant la visibilitat mediàtica de Varoufakis i companyia, el *pla B* de la dreta euroescèptica –amb l'espasa de la mobilització en clau nacional en una mà i l'espantall antimigració en l'altra– té totes les de guanyar.

Llicenciat en dret i ciències polítiques, consultor en comunicació i coautor del llibre *De Ciudadans a Ciudadanos* (Foca, 2015).